

ZEMŘEL JOSEF BENEŠ

Dne 2. října letošního roku zastihla národopisnou veřejnost smutná správa. Navždy nás opustil PhDr. Josef Beneš, CSc., etnograf, muzeolog, výtvarník, významný badatel v oblasti lidového oděvu na Slovácku a také autor řady národopisných i muzeologických prací. Ve věčtu jeho aktivit by bylo možno ještě dále pokračovat, neboť Josef Beneš byl člověkem velmi činnorodým, agilním, i ve vysokém věku s neutuchající aktivitou a chutí ve své tvůrčí práci. U příležitosti životních jubileí již byla o jeho životě a díle publikována řada článků, a všechny hodnotí J. Beneše jako vysoce erudované odborníka, s rozsáhlou publikační činností a velkým elánem do další práce.

Josef Beneš se narodil 1. 3. 1917 ve Vlčnově, v obci bohaté na živé tradice lidové kultury, které ovlivnily celý jeho život a profesní dráhu. Po absolvování reálného gymnázia v blízkém Uherském Brodě odešel na studia do Brna na pedagogickou akademii. Jako učitel se vrátil do rodného kraje. Po působení ve Vlčnově a Nivnici učil v Uherském Brodě, kde ožíval jeho zájem o národopis a kde se zapojil do činnosti muzea J. A. Komenského zpočátku jako externí spolupracovník, v letech 1955–1956 jako první ředitel. V letech 1956–1982, tedy až do svého odchodu do penze, působil jako specialista pro muzejnictví na ministertvu školství a kultury; během této doby vystudoval pedagogickou fakultu Palackého univerzity v Olomouci a národopis na filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze, kde také získal v roce 1966 akademický titul kandidáta věd.

Již v době svého působení při muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě se věnoval sbírkotvorné, osvětové a výzkumné činnosti, studoval lidový oděv a zpracoval detailní dokumentaci krojů na Uherskobrodsku a v řadě prací se zabýval vývojem lidového oděvu v této oblasti. Mimo to působil jako spoluorganizátor národopisných slavností, poradce souborů lidových písní a tanců; pro soubory Olšava a Vlčnovjan vytvořil i rekonstrukci kroje, jako jevištní kostým. Za léta své vědecké práce se význačnou měrou zasloužil o rozvoj muzeologie jako vědní disciplíny, a to jak řadou teoretických prací, tak i přednášením na univerzitách v Opavě a Praze. Praktické zkušenosti muzejní práce byly přínosem k vypracování scénářů expozic a libret výstav v Uh.

Brodě, Uh. Hradišti i nizozemském Naardenu. Ani po odchodu na odpočinek nepřestal pracovat, dále publikoval, zejména na téma významu a hodnoty lidových tradic v moderní společnosti. V roce 2003 se podařilo Společnosti jízdy králů ve Vlčnově vydat rozsáhlé a do jisté míry jedinečné dílo Josefa Beneše *Rok ve Vlčnově 1945–46*, které se dočkalo své knižní podoby po téměř šedesáti letech od svého vzniku. Soubor unikátních fotografií zachycujících všední i sváteční situace v životě obyvatel konkrétní lokality v průběhu jednoho roku s odborným komentářem, jsou dnes neocenitelným národopisným dokumentem.

Josef Beneš nikdy během svého života zcela neopustil ani grafickou tvorbu, vždyť původním povoláním byl učitelem výtvarné výchovy. Svými grafickými listy, exlibris i novoročenkami, jejichž námětem byla téměř bez výjimky lidová kultura – postavy v krojích, hudebníci či slavnosti, obdarovával každoročně své přátele a bývalé kolegy. Byl čestným členem řady odborných institucí, nositelem medaile za zásluhy Národního muzea, Moravského zemského muzea v Brně, univerzit v Brně a Opavě a čestným občanem Vlčnova a Uherského Brodu.

Ačkoli žil řadu let v Praze, srdcem, jak sám říkal, zůstal na Slovácku a v rodném Vlčnově si také přál být uložen k poslednímu odpočinku. Nevynechal nikdy příležitost k setkání s lidovou písní, byl pravidelným návštěvníkem moravských plesů v Praze a pokud mu to zdraví dovolilo také

Vlčnova, kam se naposledy podíval u příležitosti loňské jízdy králů. Jeho životní postoj i pozitivní přístup k tomu, co osud přinášel, odrážejí nejlépe jeho vlastní řádky:

Každá drobná radost, každé malé potěšení z něčeho pěkného a příjemného, jež přibudou do mozaiky našeho životního obrazu je vítanou hodnotou v období, kdy člověk stárne a sil mu ubývá, ať už si to připouští nebo ne. Pěkně tu situaci vyjadřují písničky, nabádají k využití každého dne, pokud ještě hudci hrají, protože trvale nám hrát nebudou. Budou hrát jiným, těm mladším, kteří po nás převezmou práci a budou pokračovat v našem díle.

Josef Beneš zůstane jistě navždy ve vzpomínkách kolegů, přátel a známých jako člověk plný elánu, chuti k práci a životní moudrosti, kterou hledal a spatřoval v hodnotách a tradicích našich předků. Pane doktore Beneši, loučíme se s Vámi!

Marta Kondrová

VZPOMÍNKA NA KOLEGYNI MIROSLAVU LUDVÍKOVU

Ve čtvrtek 10. března 2005 se v klášterním kostele sv. Leopolda u Milosrdných bratří v Brně rozloučila etnografická obec se svou kolegyní, známou etnografkou a vědeckou pracovnící Moravského zemského muzea v Brně PhDr. Miroslavou Ludvíkovou, CSc. Kdo by také rád nepřišel vzdát poslední hold této ženě, která byla pro řadu přítomných kolegyní učitelkou, rádkyní, pomocnicí a kamarádkou?

V běhu času splývají nejen dny a měsíce, ale hlavně roky. A dá se říci i desítky let. Je to hodně

dávno, kdy nám, studentům národopisu, byla v depozitáři textilu Moravského muzea v Brně představena PhDr. Miroslava Ludvíková, CSc. - odbornice na lidový oděv a lidovou stravu. Nikdy by nás nenapadlo, že naše intenzivní odborná spolupráce vyústí v hluboké vzájemné lidské i pracovní porozumění, které bude trvat přes dvacet let.

Miroslava Ludvíková byla dlouholetou vědeckou pracovnící Moravského zemského muzea v Brně. Své odborné znalosti v oboru lidového textilu získala studiem nepřeborného textilního materiálu v muzejních fondech na Moravě a v archívních pramenech. Právě ona byla z těch předních odborníků, kteří se lidovou výšivkou na Podluží zabývali v širších souvislostech. První větší spolupráce se Slováckým muzeem byla navázána v roce 1980, kdy jí muzeum v edici Kultura a tradice sv. 15 vydalo knihu *Lidová výšivka na Podluží*. O několik let později byla v hlavním výstavním sále Slováckého muzea realizována autorská výstava dr. Ludvíkové s názvem *Moravská lidová výšivka*. Stejnomenno knihu pak vydala v Brně v roce 1986. Miroslava Ludvíková se věnovala nejen výšivce, ale i nejstarším obrazovým dokladům lidového oděvu na Slovácku – kvaši z roku 1814. Všechna nashromážděná fakta, podložená dlouholetým studiem v Moravském muzeu a v Sudetoněmeckém archivu v Mnichově, zhodnotila vydáním knihy *Moravské a slezské kroje. Kvaše z roku 1814*. Kniha patří k odborné literatuře s vysokou dokumentační a historickou hodnotou, která slouží odborníkům se zájmem o lidový oděv jako výchozí materiál pro studium jednotlivých typů lidového oděvu na Moravě a ve Slezsku.

Miroslava Ludvíková po dlouhá léta spolupracovala s národopisným oddělením Slováckého muzea rovněž jako členka poradního sboru pro sbírkotvornou činnost při nakupech krojů, krojových součástí a textilií. Těšila se z každého nového textilního přírůstku do sbírek muzea. Vysvětlovala, polemizovala, radila, s přehledem určovala lokaci. Důkladně znala problematiku lidového oděvu a textilu vůbec. Nikdy neodmítla konzultace ke scénářům výstav či odborných studií a její úsudky byly vždy výstižné a věcné. Kritické hodnocení jsme brali jako vklad pro vlastní zdokonalení. Vypomáhala nejen nám, ale radě muzeí a kulturních zařízení na Moravě při tematických výstavkách a soutěžích, také např. ženám vyšivačkám ve Veselí nad Moravou.

Bohatými znalosti oplývala dr. Ludvíková také

v oblasti lidové stravy, jež patřila k dalším jejím odborným zájmům v rámci celé Moravy. Pojednání o lidové stravě z jejího pera bylo součástí *Vlastivědy Veselska* (1999), monografie *Moravské vlastivědy – Lidová kultura* (2000).

Miroslava Ludvíková patřila ke skromným lidem s velkou ochotou a vstřícností. Při vzájemném setkávání nešetřila slovy povzbuzení, ale také plány do budoucna, vždy nastínila, co by bylo zapotřebí ještě stihnout vyzkoumat a napsat. Mirka, tak jsme ji mohli v muzeu oslovovat, patřila k jedněm z posledních našich učitelů a kamarádů, kteří ztělesňovali náš vzor, byla našim hnacím motorem, jejíž rady a odborné nasměrování jsme brali jako zavazující. Miroslava Ludvíková byla výjimečnou osobností nejen ve svém oboru, ale i jako člověk. V našich myslích a srdcích zůstane dr. Miroslava Ludvíková příkladem kolegyně s nesmírnou mírou houževnatosti, pracovitostí a lidství, člověka vysokých morálních kvalit.

*Za pracovníky národopisného oddělení
Ludmila Tarcalová*

ZDENKA JELÍNKOVÁ ZŮSTÁVÁ S NÁMI (30. 3. 1920 – 5. 10. 2005)

Sedmého listopadu se mi do rukou dostal útlý sborník vydaný Etnologickým ústavem Akademie věd České republiky – *Ohlédnutí za půlstoletím české etnochoreologie*. Potěšil mě ve smutku, podobně jako vydavatele, kteří s tichou vzpomínkou připojili větu... *vydání jsme bohužel nestihli...* Každého, kdo měl v životě možnost setkávat se a pracovat s naší přední etnochoreoložkou Zdenkou Jelínkovou, ale i ty, kteří se s ní kontaktovali „pouze“ zprostředkovaně skrz její rozsáhlé dílo, zasáhla 5. října smutná zpráva, že profesorka Zdenka Jelínková už není mezi námi.

Učitelka, tanečnice, sběratelka, organizátorka, autorka pořadů, metodička, etnochoreoložka, ale především činorodá vzácná skromná žena, která během svého pětásmadesátiletého putování uchvacovala, poučovala, osobitě kárala, inspirovala a odborně vedla několik generací, pohybujících se profesně i zájmově v oblasti folklorního hnutí.

Odrasovým můstkem pro její folklorní a sběratelskou činnost se stalo rodné Hornácko, kde se seznamovala se zdejšími zvykoslovím, krojovou pestrostí a dalšími projevy lidové kultury. Tady vznikaly její první sběry a zápisy dětského folkloru, intenzívně vnímala sílu místních tanců. Od

Na Hornáckých slavnostech 2005. Foto M. Potyka.

mládí si hluboce uvědomovala vztah ke kraji, lidem a hodnotám. Rodinné zázemí, významné taneční a hudební rody a zdejší lidé obecně ji od dětství obohacovali vlastním poznáním a otevírali ji cestu k budoucí práci. Právě tento region neprestal být nejdůležitějším fenoménem v jejím životě.

Celý život zasvětila oboru taneční folkloristiky, v němž zúročila znalosti a poznatky z období své tělovýchovné a pedagogické praxe. Od začátku padesátých let působila ve Státním ústavu pro lidovou píseň, pozdějším Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV. Zde začínala s mapováním doposud v této oblasti nepoznaných míst na většině území Moravy a Slezska, zabývala se výzkumy, sběry lidových tanců, jejich popisy, identifikací, evidencí, včetně zvukových nahrávek a filmových snímků. Ostatně všichni, kdo se chtějí s odkazem paní profesorky seznámit důvěrněji, mají příležitost vzít do ruky její osobní bibliografii a také v úvodu zmíněný sborník, v němž je zařazen rovněž doplněk k její perzonální bibliografii. Ke hodnocení jejího životního díla bezesporu patří další rozsáhlý a ojedinělý počín, vytvoření encyklopedie *Lidového tance Čech, Moravy a Slezska*, na němž se Z. Jelínková významně autorsky či spoluautorsky podílela. Právě tato videodokumentace doprovázená popisy tanců ke stejnojmenným kazetám se stala metodickým

materiálem pro většinu souborů a jednotlivců, se kterými paní profesorka nepřetržitě spolupracovala a setkávala se v rámci tanečních konzervatorií, seminářů, soutěží, přehlídek, školení a rovněž při přípravě národopisných slavností, festivalů, včetně příprav pořadů, kde všude a vždy obohacovala okolí pozitivní energií a elánem, vytrvalostí, důsledností. V období, kdy se jí projevovaly zdravotní obtíže, stále oplývala neskrývanou houževnatostí a nasazením, což vlastně vždy uplatňovala ve svém neobyčejně rozsáhlém pracovním záběru. Její taneční interpretace včetně prostě, sugestivně a originálně pojímaného komentáře zastínily bol a její příznačné taneční vzplanutí s hlubokým prožitkem uchvacovaly přítomně posluchače natolik, že ve finále přehlušily všechny, i ji samotnou.

Neutuchající chuť a uvědomování si nutnosti ještě něco zpracovat, roztrždit, zapsat, zaznamenat, vy publikovat, zanechat a ještě toto stihnout ... ji provázely stále, téměř do poslední chvíle... *Bohatá činnost publikační, propagační, výchovně-pedagogická, uplatňování zkušeností získaných sběrem lidových tanců v naučných a umělecky laděných pořadech na folklorních festivalech, neustálý kontakt s prací zahraničních odborníků a sledování cizí odborné taneční literatury – to vše napomáhalo k formování svých názorů na naši vlastní problematiku a vedlo mě ke zkvalitňování práce jak v mé vlastní etnochoreologii, tak na poli dalších aktivit, vztahujících se k našemu lidovému tanci. A o to jsem se vždycky snažila...*

Životní poslání paní profesorky bylo z našeho pohledu hluboce naplněno. Pro řadu z nás se Zdenka Jelínková stala příkladem, učitelkou a rádkyní, jejíž osobní nepřítomnost bedeme postrádat. Zůstává s námi stále, ve vzpomínkách a v obdivuhodném nashromážděném sběratelském odkazu.

Je téměř neuvěřitelné, že záhy po odchodu Zdenky Jelíkové následovala její cestu také její dlouholetá kolegyně a přítelkyně, další významná osobnost naší folkloristiky, působící v pražském ústavu AV ČR Hannah Laudová (6. 1. 1921–28. 10. 2005).

Romana Habartová

Vítězslav Štajnochr: Svatá Trojice. Učení o Bohu v Trojici a vývoj zobrazení. Úcta k Nejsvětější Trojici a poutní místa. Katalog ze sbírek Slovákého muzea v Uherském Hradišti. Uherské Hradiště, Slováké muzeum 2005. 99 stran, 137 černobílých fotografií v textu, 23 barevných příloh.

Slováké muzeum navázalo v letošním roce na výstavu *Panna Maria Ochránkyň Moravy*, která v roce 2000 představila pozoruhodné doklady lidového a zlidovělého umění s mariánským námětem z jeho sbírek. K výstavě byla vydána reprezentativní publikace *Panna Maria Divotvůrkyně*, zahrnující nauku o Panně Marii, mariánskou ikonografii a mariánská poutní místa z našeho prostředí. Stejný realizační tým (autor PhDr. Vítězslav Štajnochr, Ph.D., komisařka výstavy PhDr. Ludmila Tarcalová) se zasloužil o uspořádání další zajímavé výstavy – vzhledem k danému tématu však rozsahem skromnější, která byla instalována v malém sále od 18. května do 30. října 2005. Její architektonické řešení zaujímalo jednu centrálně koncipovanou výstavní prostorou s ústřední vitrinou, jíž dominovala výrazná olejomalba Bůh tří tváří od lidového malíře Františka Hány (1804–1877), která se objevila také na plakátu výstavy i na obálce vydané publikace. Výstava se snažila podat souhrnný pohled na náboženské téma Svaté Trojice – v lidovém prostředí významně zastoupené, o čem svědčí řada dochovaných dokladů zlidovělého umění s tímto motivem, pocházejících převážně z 19. století. Autor zasadil objasnění daného tématu do širšího historického, religionistického, teologického, uměleckohistorického i etnografického kontextu, který na panelech objasňovaly texty a doprovodná fotodokumentace. Jednotlivé tematické oddíly ilustrovaly exponáty ze sbírek Slovákého muzea, mezi nimiž přitahovaly pozornost zejména zdejší malby na plátně od Františka a Josefa Hánových. Mezi ostatními doklady nalezly zastoupení nejen malby na skle, dále barvotisky, rytiny, plastiky, skříňkový obraz s plastikami a fajáns.

Návštěvníkovi, který se chce hlouběji seznámit s daným tématem, je určena shora uvedená publikace. Její text je rozčleněn do dvou oddílů. V prvním, tvořeném 11 kapitolami, se čtenář dozví podrobněji o učení Bohu v Trojici a v souvislosti s jeho ideovou podstatou i s osvětlením vývoje úcty k Svaté Trojici a s jejími různými vyobrazeními (Svatá Trojice Andělská, Trojí Bůh, Trojhlavý Bůh, Bůh tří tváří, Svatá Trojice Božího milosrdenství, Svatá Trojice Trůnu milosti, Starý dnů ve Svaté Trojici, Svatá Trojice ve Slávě, Svatá Trojice korunující Pannu Marii, Svatá Trojice ve Svaté Rodině, Znamení Nejsvětější Trojice). Text doplňují četné ukázky devočních obrazů a soch z našich i zahraničních poutních míst a snímky příslušných poutních kostelů a kaplí. Za tímto oddílem následuje katalog sbírkových předmětů

ze Slovákckého muzea, které se představily na výstavě a které jsou dokumentovány barevnými fotografiemi. Publikaci uzavírá seznam literatury k danému tématu.

Výstavu i doprovodnou publikaci lze ocenit jako důležitý počín v rámci studia ikonografie výtvarného umění, jejíž zpracování nezbytně vyžaduje široký mezioborový základ. Autor v úvodu přiznává obtížnost daného problému a považuje svůj pokus o souhrnný prvopis v našem prostředí za pouhý náznak obšírného tématu. Podle mého názoru mohou být odlišně přijímány některé terminologické aspekty. V české etnografické literatuře s typem vyobrazení Boha s Trojí tváří poprvé seznámil Čeněk Zíbrt a Jan Soukup, nejvýznamnější poznatky pro studium tohoto pozoruhodného tématu doposud přinesl Richard Jeřábek. Ocenění zaslouží rovněž Slovákckému muzeu a jeho etnografka L. Tarcalová za snahu otevírat pohled na lidové výtvarné umění z nových úhlů, a tak přispívat k hlubšímu poznání této důležité součásti naší kultury. Výsledná zjištění přinejmenším přispívají k prohloubení znalostí a zkvalitnění dokumentační práce muzejníků, kteří pracují se sbírkami lidového umění. Vzhledem k uvedeným skutečnostem vyslovuji jen připomínku, že uvedená publikace by si zasloužila cizojazyčné resumé.

Alena Kalinová

Hodové slavnosti v Polešovicích. Folklorní sdružení Polešovice, Polešovice 2005, s. 106.

Hody mají své pevné místo v opakujícím se ročním cyklu života vesnického společenství. Jsou výrazem hojnosti v závěru zemědělského roku a termínově se nejčastěji vážou k svátku patrona, kterému je zasvěcen místní kostel. V některých oblastech mají hody bohatou tradici s volbou stárků, obchůzkami chasy s právy, kačery, berany a podobně. Někde zůstalo jen torzo slavnosti bez symbolických hodových atributů. Svým způsobem fenomenem jsou hody na Uher-skohradišťku. Přesvědčuje nás o tom i publikace vydaná Folklorním sdružením Polešovice *Hodové slavnosti v Polešovicích*, kterou odborně připravily PhDr. Romana Habartová, PhDr. Ludmila Tarcalová, Ludmila Drobilová, Dobromila Krysová a Marie Ingrová.

Podnětem k vzniku publikace se stala snaha kronikářky obce vytvořit v roce 2002 seznam bývalých stárků a podstárků, kam až paměť nejstarších obyvatel vesnice sahá. Probuzený

Hodové slavnosti v Polešovicích

zájem o tradici hodů v této obci vedl v roce 2004 k uspořádání úspěšné výstavy *Polešovické hody ve fotografii od roku 1911*, kde bylo instalováno velké množství fotografií, které ve svých rodinných archívech našli a do výstavy poskytli sami občané. Iniciativa vložená do shromážděného materiálu byla nakonec zúročena vydáním publikace.

Zárukou vysoké odborné úrovně práce jsou jména dvou hlavních autorek, PhDr. Romany Habartové a PhDr. Ludmily Tarcalové, etnografek Slovákckého muzea v Uherském Hradišti, které se v rámci výzkumu zvykoslovných a obyčejových tradic systematicky a dlouhodobě věnují zvláště studiu a dokumentaci hodových slavností na Slovákku. Ačkoli textovým rozsahem je publikace nevelká, najde v ní čtenář přehledně uspořádané a s odbornou erudicí podané všechny podstatné informace o popisované tradici.

Dílo je rozděleno na dvě části. První část, jež autorsky zpracovala polešovická rodačka Romana Habartová, je věnována samotnému průběhu hodů. Druhá část, pod níž je autorsky podepsána Ludmila Tarcalová, se zabývá důležitým faktorem celé slavnosti, a tím je tradiční hodové oblečení, tedy slavnostní kroj. Jednotlivé oddíly této práce zájemce seznamují s historií hodů v Polešovicích a jejich důležitostí v rámci výročních svátků obce i rodinných obyčejů. Čtenatel zjistí kdy, v kterém

období se hody konaly a konají. Doví se rovněž mnohé o jejich přípravě a organizaci. Nechybí ani popis postavení a role zvolených představitelů chasy – stárků a podstárků, bez nichž je konání hodů nemyslitelné. V další struktuře textu zjišťujeme, jaké hodové znaky byly pro slavnost příznačné, co symbolizovaly, jakou měly, především hlavní hodové atributy – právo a podprávo – podobu, jak se v průběhu vývoje hodové tradice tyto znaky proměňovaly. Pozornost je dále věnována samotnému průběhu hodů v jednotlivých dnech, včetně jejich dozvuků. Autorka zaznamenala také texty zpěvů při vyvolávání a přivítání stárků, říkání stárků při připitku, při žádání starosty o právo a podobně. V závěru první části neopomněla Romana Habartová ani na hudební a taneční stránku hodů, kterou i zde zasadila do kontextu podoby předcházející vývojové tradice.

Druhá polovina publikace se věnuje hodovému slavnostnímu kroji. Vynikající znalkyně nejen slovácké hodové tradice, ale i tradičního oděvu na Slovácku, Ludmila Tarcalová zde v jednotlivých oddílech popisuje hodové oblečení děvčat a žen. Uvádí v historických souvislostech jaké krojové součástky se u příležitosti hodů nosily, jak se v průběhu vývoje proměňoval jejich vzhled, z kterých materiálů byly vyrobeny, v jakých barevných laděních se používaly, neopomenula uvést ani způsob jejich oblékání a podobně. Ve stejném duchu nás rovněž informuje o slavnostním kroji, jenž na sebe oblékali hlavní aktéři hodů – stárci a podstárci, či které oděvní artefakty zdůrazňovaly jejich významné postavení. V dalších částech textu publikace zjišťujeme odlišnosti hodového oděvu svobodných děvčat a vdaných žen, chlapců a ženatých mužů. Není zde zapomenuto ani na oblečení rodičů stárků i všech ostatních účastníků hodů. Dovíme se, že své specifikum v rámci hodových slavností v Polešovicích má i postavení dětí a jejich krojové ustrojení. V závěrečné kapitole se Ludmila Tarcalová zabývá pořizováním a oblékáním krojů a krojových doplňků. Uvádí, kde a jak se dal kroj pořídít, co si dokáží nebo dokázali nositelé oděvu zhotovit sami, co bylo nebo je potřebné k ušití, vyšívání, žehlení, vrapení či vázání zadat místním znalkyním tradičních výrobních technik. V publikaci autorka popisuje nejen přípravu kroje, ale podrobně i postup a způsob oblékání jednotlivých součástí a doplňků. Nakonec připojuje i výčet konkrétních žen, které dosud mnohé techniky výroby, úpravy i oblékání tradičního lidového oděvu v obci ovládají.

Součástí celé práce se stal i jmenný seznam

stárků a podstárků. První jména stárků jsou zaznamenána od roku 1911, podstárci jsou uváděni od roku 1943. Tradice hodů a instituce hlavních představitelů chasy je samozřejmě mnohem starší, avšak vzpomínky polešovických pamětníků nesahají dále, než k uvedeným letům.

Stejně významná jako textová část publikace je i bohatá obrazová příloha. Tvoří ji sto sedmdesát osm fotografií, které poskytli ze svých rodinných archivů občané obce. Fotografie zachycují vývoj tradice hodů v Polešovicích, jejich atributů i proměnu slavnostního kroje od počátku 20. století až do současnosti. Sladění starších černobílých fotografií do jednotného barevného odstínu v návaznosti na novější typy barevných fotografických dokladů podtrhuje zdařilou grafickou podobu publikace. Odbornou úroveň práce dokládá také soupis pramenů a literatury i cizojazyčná resumé.

Význam tohoto druhu publikace ocení nejen současníci, ale především další generace. S odchodem pamětníků starší podoby lidových tradic, bude narůstat důležitost odborně zdokumentovaných projevů tradiční lidové kultury. V souvislosti se společensko – ekonomickými proměnami od konce 19. století, ale především pak v druhé polovině 20. století, dochází k posunu či postupné ztrátě v obsahové či funkční podobě mnohých tradičních zvyků a obyčejů. Nynější jejich nositelé proto již často necítí závaznost určité podoby tradičního jevu, jeho znaku, krojové součástky či způsobu chování. Každý počin, který vede k zachycení mizejících tradic, nabývá tedy významu, jenž se věky bude dále zúročovat. Publikace může být vzorem a inspirací pro ostatní obce a regiony k fundované dokumentaci podoby a proměny projevů místní tradiční lidové kultury. Úcta a péče o kulturní dědictví našich předků je největší hodnotou a devízou vesnického společenství. Ve své odlišnosti, rozmanitosti a jedinečnosti je také našim významným vkladem do společného evropského kulturního bohatství.

Olga Floriánová

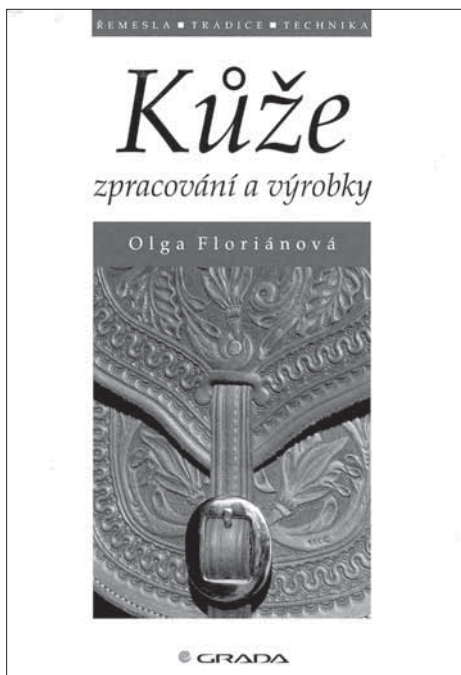
Olga Floriánová: Kůže. Zpracování a výrobky.
Praha 2005, 180 stran, 8 stran barevné přílohy.

Po předchozích titulech, *Drátenictví, Tradiční pečivo, Kovářství, Krajčářství, Pletení ze slámy, Košíkářství a Pozlacování*, vyšla v nakladatelství Grada Publishing v Praze další publikace z edice Řemesla Tradice Technika – *Kůže, zpracování*

a techniky. Souborná přehledná práce z pera Olgy Floriánové ze Slováckého muzea v Uher-ském Hradišti přináší přehled historického vývoje řemeslného zpracování kůže, technologické postupy i techniky používané v souvislosti s tímto jedinečným organickým materiálem.

Celou publikaci rozčlenila autorka do tří základních oddílů – *Historie, Techniky a Výrobky*. V první části se věnuje staletému vývoji zpracování kůže od nejstarších archeologických nálezů z amerického kontinentu i Evropy, dokládajících použití kůže v oděvu a obuvi pravěkého člověka již před více než pěti tisíci lety, přes starověké civilizace Řeků a Římanů až ke slovanskému osídlení ve střední Evropě. Všimá si základních typů obuvi středověké i novověké, cechovních organizací ševců i počátků samostatného obuvnického průmyslu na našem území v šedesátých letech 19. století. Obdobně jsou pojaty také další odvětví zpracovávající kůži jako základní materiál. Vedle obuvnictví se během staletého vývoje vyčlenily samostatná řemesla rukavičkářství, kožešnictví, sedlářství, řemenářství a brašnářství a samostatně zmiňuje autorka výrobu bičů, která je z hlediska historie i technologie vyjimečná, ačkoli se jejich zhotovování věnovali sedláři nebo řemenáři.

Druhý okruh publikace souborně pojednává o technikách a vývoji technologií ke zpracování kůže jako základního materiálu pro výrobní řemesla. Velká pozornost je věnována různým způsobům činění kůží a vývoji řemesla koželuhů v českých zemích, detailně jsou rozpracovány a popsány všechny technologie ke zpracování různých druhů kůže – hovězí, teletiny, vepřovíce, koziny a dalších. Poučený komentář osvětluje čtenáři, ať již je to laik nebo odborník, všechny postupy, prostředky, nástroje i termíny užívané v kožedělném odvětví ještě v nedávné minulosti. Všechny kůže určené k šití obuvi nebo jiných výrobků musely projít složitým procesem zahrnujícím namočení a vyčištění surové, částečně vysušené kůže, její loužení, usnadňující odstranění chlupů, mázdření, při kterém se materiál zbavoval podkožního vaziva, zbytků svalů a blan, omykání – další čištění, štípání – odřezávání pásů kůže sloužící k jejímu zeslabení, kruponování, moření a vlastní činění pomocí rozdrčené kůry stromů rozpuštěné ve vodě a dalších přísad. S detailními nákresey i fotodokumentací popisuje autorka také vybavení koželuzských, jičařských, zámišnických a také obuvnických či sedlářských dílen i nářadí a nástroje potřebné k jejich práci. Samostatně je pojednáno o spojovacích techni-

kách při ručním šití, kdy se rozlišují základní jedno a dvou nitové stehy nebo šití řemínkem a to v několika variantách stehů, vždy s podrobnými a přehlednými obrázky. Zvláštní kapitolku tvoří výzdobné techniky užívané v obuvnictví, jako např. ražba nebo rytí do kůže, lisování plastického motivu pomocí dřevěných forem, vybějení kovem, vyšívání a vrapení užívané zejména na ženské obuvi v řadě oblastí Slovácka. Mezi výzdobné techniky je zahrnuta také aplikace kůže na různých částech oděvu i na sotúrcích nebo lýkových kabelách.

Poslední oddíl publikace je věnován výrobkům z kůže se zvláštním přihlédnutím k technologickému postupu jejich zhotovování. Jsou popisovány základní typy krojové obuvi, v přehledném slovníčku vysvětleny některé regionální termíny spojené s obuví nebo jejími částmi. Stejně tak jsou zde představeny základní typy výrobků kožené galanterie, produkce kožešníků, brašnářů, řemenářské a sedlářské výrobky a u všech jsou rozpracovány popisy technologie jejich výroby. Závěr publikace je věnován moderním způsobům užití kůže v oděvní výrobě, jako součásti interiéru nebo jako ozdobných doplňků, šperků apod. V závěru publikace nechybí výkladový slovníček nejrozšířenějších pojmů spojených s obuví a kožedělným odvětvím.

Celá publikace představuje čtivou formou

laické i odborné veřejnosti historii zpracování jedinečného a pro lidstvo do jisté míry nenahraditelného přírodního materiálu. Jeho účelnost a možnosti všestranného využití si naši předkové uvědomili již před staletími a vývoj dal vzniknout několika specializovaným odvětvím zabývajícím se zpracováním kůže a zhotovováním obuvi, oděvů i dalších účelných výrobků. Národopisní badatelé si všímali v minulosti obuvi a výrobků z kůže spíše v kontextu celého oděvu. Jednotlivá odvětví kožedělné výroby se v literatuře objevovala spíše v podobě statí, jako výsledek výzkumu v určité lokalitě či regionu. Souborná práce, která by pojala kůži z pohledu historického, technologického i jako materiálu pro konkrétní výrobky doposud chyběla. Publikace plní vytýčený cíl, shrnout dosavadní již publikované poznatky o kožedělných řemeslech i jejich výrobcích a zároveň se opírá o znalost mizejících nositelů této tradice v terénu i o muzejní sbírky. Celá publikace je doplněna množstvím přehledných obrázků, fotografií, ale také slovesným materiálem z území Čech i Moravy a tvoří kompaktní celek v podobě poutavé a přehledné knihy, která vychází z koncepčního záměru celé knižní edice *Řemesla, Tradice, Technika*.

Marta Kondrová

Miloslav Hrdý, Vlastimil Kořínek, Bořek Žižlavský: Moje Buchlovice. 200 let městečka. Vydává Obecní úřad, Buchlovice 2005.

Kniha z dílny tří autorů je souborem historických, etnografických, vlastivědných a literárních příspěvků, které v plné šíři představí městečko Buchlovice, k jejímuž dvoustému výročí povýšení na městečka je kniha vydána. Nebylo tedy náhodou, že autoři ihned na úvod publikace zařadili překlad povyšovací listiny z německého originálu s přetiskem listiny, pečeti Buchlovic z roku 1792 a razítky z roku 1808, 1833 a 1850. Na něj navazuje výčet nejstarších historických faktů týkajících se Buchlovic, období napoleonských válek či historie hradu Buchlova, kaple sv. Barbory na Modle, zámku a parku v Buchlovicích včetně pověstí týkajících se jednotlivých lokalit v Buchlovicích. Není zapomenuto ani na udělení znaku a praporu, jež obec získala v roce 1994. Další pojednání se váže k farnímu kostelu sv. Martina a kapli sv. Alžběty.

Lidová kultura je publikaci přiblížena výprávěním o slavení fašanku z roku 1910, jarní zvy-

kosloví z období 30. a 40. let 20. století. Kapitola škola a školství v Buchlovicích, se vzpomínkami na školní výlety a třídní učitele, je doplněna řadou dobových fotografií, stejně jako předešlé kapitoly.

Zajímavé je pojednání o drobných sakrálních stavebních památkách – kapli sv. Vendelína, božích mukách, křížích, mariánských sloupech, sochách Panny Marie, sv. Barbory. Zcela zvláštní je dosti velká část pojednávající o vojně a válce, ať již formou vyprávění o 1. světové válce s přehledem padlých nebo popis posledních okamžiků II. světové války z pera Arnošta Hrabala, se seznamem obětí z Buchlovic, kteří zahynuli během tohoto období.

Velmi ústojně na tuto část publikace navazuje pojednání o společenském a spolkovém životě odbývajícím se v prostorách místních hostinců a restaurací, jimiž byl Sbor dobrovolných hasičů, mužský Spolek vojnův vysloužilých Martin pro opatření pohřbů, Okrašlovací spolek, tělocvičná jednota Sokol, či ochotnické divadlo. Stručně je popsána historie ovocnářství, historie a počátky fotbalu v Buchlovicích, stejně jako historie dechové hudby, ženského pěveckého sboru, mysliveckého sdružení a nově vzniklého Spolku podporovatelů historie Buchlova. Část je věnována i flóře a fauně Chřibů. Kulturní aktivity buchlovického Folklorního studia, pořad k stému výročí NVČ v Praze, tradiční kosení trávy nebo festival česneku na buchlovickém zámku s fotografickou dokumentací a ukázkami literárních prací přednesených při těchto příležitostech, jsou důkazem bohatého kulturního dění v městečku.

Několik následujících statí o buchlovickém kroji, jeho nejstarším vyobrazení, o průběhu slavnosti hodů a zimním zvykosloví by bylo lépe zařadit do části lidové kultury, ale i tak je tato část psána zřejmě ze vzpomínek a velmi čtivě. Autoři v připravované publikaci nezapomněli, byť stručně, vzpomenout i významné a velmi známé osobnosti tohoto regionu. Publikace končí výčtem výrobní a průmyslové sféry, které je vyhrazena vnější zóna městečka Buchlovic a pojednáním o zcela nových jevech vzniklých v posledních letech - o opraveném buchlovickém náměstí, novém pavilonu domova důchodců, činnosti Lesní správy v Buchlovicích nebo nově vzniklém mikroregionu Buchlov.

Kniha s řadou kreseb, pramenných archivních dokladů, starých dobových i současných dokumentačních fotografií s krátkými literárními

a básnickými útvary žáků, studentů i amatérů, jež vyplňují jednotlivé přechody kapitol či části knih, působí přes svou různorodost velmi komplexně. Publikace tištěná na kvalitním papíře je souhrnem mnoha historických faktů, ale i dokladem společenského a kulturního dění v Buchlovicích. Svoji obsahovou bohatostí bude zajímavým počtením pro široký okruh čtenářů všech věkových kategorií.

Ludmila Tarcalová

Jiří Jilík a jeho Žitkovské bohyně. Po stopách lidové magie v Bílých Karpatech. Vydalo nakladatelství Alcor puzzle, spol. s r. o., Hýsly, tisk BOMA PRINT, Kyjov 2005, 115 str.

Jiří Jilík, profesí pedagog, muzeolog a dramaturg, působí více než třicet let jako novinář v regionálním tisku. Ovlivněn a obohacen vzácnými geny svých předků a silou osobností rodičů, prostředím téměř rodných Kunovic (kam se z Prahy vrátil do rodiště otce ve svých šesti letech), a také působením v učitelském povolání a v Osvětové besedě ve Vlčnově, „nasál“ atmosféru zdejšího života a „přičichl“ k místním zvyklostem. S intenzívními aktivitami v Malovaném kraji souvisí také důvěrné poznávání lokalit a regionů, jejich tradic a zdejších lidí s jejich naturely a postupně... *Slovácko začíná vidět a vnímat v jeho plasticitě, různosti a současně ve vzájemné jednotě...* Bohatě profesní a zájmové zkušenosti jej inspirují, což uplatňuje v široké publikační činnosti jako spisovatel i scénárista. Zabývá se především zpracováváním námětů a témat z regionální historie a národopisu. Je autorem knížek pro děti, (např. *Povídání z kolovrátku, Pět statečných, Dobrodružství v klášteře velehradském, Vlčnovské vyprávěňky*), jeho cesty na dálný východ jej hluboce zasáhly a inspirovaly k publikování sbírky básní *Léto v I-Lamu*, věnuje se literatuře faktu. K výběrům z žurnalistické tvorby patří *Supernoviny a Rebelové proti všednosti* s obrázky ze Slovácka.

K okruhu jeho intenzívního zájmu o regionální historii a národopis patří také další jeho útlá knížka o žitkovských bohyních, s podtitulem *Po stopách lidové magie v Bílých Karpatech*.

Kdo neprojížděl moravsko-slovenským pomezím, moravskými Kopanicemi, horskou podoblastí těžce vytvářenou od 18. století kácením a vykloučením lesů Bílých Karpat kolem Javořiny a Lopeníka, připravil se o výjimečné setkání se zdejším krajem a také doposud výjimečnými

a osobitými lidmi, kteří žili a snad dokonce žijí a vnímají svůj čas mnohem pomaleji nebo jinak než lidé v sousedství, v úrodném Pomoraví. Středisko oblasti Starý Hrozenkov, kde se na bohoslužbách ve zdejším kostele scházelo společenství lidí přicházejících z obcí Lopeník, Vápenice, Vyškovec a Žitková, vytvořilo v těžkých životních podmínkách osobitou kulturu, pro níž je vlastní hluboké sepejetí s přírodou... *Byl to jistě po staletí trvající vnitřní dialog mezi člověkem a přírodou, který přivedl vyvolené ženy až k pochopení symbolů, znamenajících v mnohém nahodilost nutnosti...* Těmito slovy uvádí autor mezi čtenáře žitkovské bohyně, s nimiž se nesetkal pouze zprostředkovaně skrz písemné či ústní svědectví odborníků a lidových vypravěčů. Do nitra těch žen, které se zdaleka nezabývaly jen věštěním budoucna, ale své poslání vnímaly jako pomocnice a rádkyně v případech, když se člověk ocitl ve svém lidském putování na křehkém okraji a kvůli nevysvětlitelnosti a nemožnosti pochopení jevů, nevěděl, jak dál, dostal příležitost léta nahlížet a prožívat s nimi i s jejich přízní intenzívní kontakt.

V úvodu přibližuje čtenáře s buditelskými názory a nahlížením kněžů, učitelů a osvětových pracovníků na bohyně v 19. a 20. století, kteří se snažili Kopanice ve své době kulturně a sociálně povznést. Vedle Ferdinanda Dúbravského (v roce 1910 vydal ve Skalici samostatnou stejnojmennou knížku), vzpomíná obdobně smýšlejícího Josefa

Hofera, působícího v letech 1910–20 jako farář ve Starém Hrozenkově, který vydal vlastním nákladem v roce 1913 spisek *Bohyně na Žitkově*, s podnadpisem *Velezajímavé, skutečné případy, jak vychytralé venkovanky „bohyňují“ čili čarují*. Titul prozrazuje, že tyto ženy charakterizuje jako podvodnice, zasluhující si odsunutí na okraj společnosti mezi živly téměř kriminální.

Upozorňuje rovněž na nejstarší známé zprávy o zmíněných jevech na Kopanicích s náznakem v širších souvislostech a na názory sběratelů, národopisců a badatelů (F. Bartoš, J. Klvaňa, J. Černík, J. Húsek, A. Václavík, M. Zeman, J. L. Holuby, J. Pavelčík), kteří se zabývali výzkumem pověrečného světa Kopaničářů.

V druhé kapitole poeticky nazvané *Hnízdo moudrých báb* se autor více odvolává k bohyním nedůvěřivého J. Hofera, který ale nakonec označil vyvolené ženy za *bohyně otevírající dvěře minulosti, odtrhávající temný závoj budoucnosti a volající za svědky mrtvých z temných hrobů...* Pronikáme hlouběji ke kořenům problematiky a seznamujeme se s konkrétními slavnými bohyňkami – starou Belohlavou a Pagáčenou, Struharkou, Ančou Strapinovou, Perčaň, starou Štrievkou, Švarnou a dalšími. Méně či více detailně přibližuje jejich osudy i způsoby bohyňování. Samostatná

kapitola *Lásky hry ošidné* s citacemi zaříkávání, využitím různých pomůcek i bylennými lektvary, jež sloužily nejen k přičarování chlapce dívky a opačně, dokázaly milostnou magií pomoci k plodnosti ženy a posléze třeba zabránit manželským hádkám a rozbrojům je věnována životnímu tématu – lásce. V kapitole *Bosorky kontra bohyně* se autor snaží vystihnout stěží rozeznatelnou hranici mezi černou a bílou magií. S přírodním léčitelstvím, využívajícím byliny, amulety, řadu atributů a různé praktiky čtenáře seznamují *Boží apatéka* a *Za oponou času*. Druhou půli knihy autor věnuje výpovědím spisovatelky Amálie Kutinové (*Málinčino svědectví*), která jako malá Málinka prožívala své dětství u strýce právě na Žitkově, poznávala kraj opředěný mýtem bohyní a zapisovala folklorní látku, zejména okruhu léčení a léčitelství. Předně se však J. Jilík vyznává z vlastního hlubokého vztahu ke stařence Irmě Gabrhelové v kapitole *Moje přítelkyně Irma*. Závěr knížky doplňuje řada *Historek o bohyních* zaznamenaných M. Zemanem, J. L. Holubym, F. Dúbravským, J. Hoferem, B. Rychlíkem a A. Bartoškovou.

Sto patnáct stránek svého díla doplnil Jiří Jilík obrázky Olgy Vlasákové, citacemi textů, zaklínadel a zaříkávání v kopaničářském nářečí s redakčními úpravami, dále pak tištěnými prameny bez dalších zásahů a kvůli možné nesrozumitelnosti také nářečním slovníčkem. Podářilo se mu rovněž ve spolupráci s knihovnou a muzeem v Uherském Hradišti, Uherském Brodě, ve Skalici a v EÚ ČAV v Brně nahlédnout a vstoupit do světa žitkovských bohyní, sobě a prostřednictvím této drobné publikace i nám poodkryl roušku tajemnosti, jež dodnes bohyně na Žitkově ukrývají, místo, kde se prolínají siločáry minulosti s budoucností.

PaeDr. Jiří Jilík oslavil 16. listopadu své šedesátiny. Jirko, přejeme především zdraví a pohodu do života, otevřenou duši a neutuchající elán a energii k realizaci dalších tvůrčích počínů.

Romana Habartová

Vliv vinařství, chmelařství a sadařství na charakter vesnických sídel a lidových staveb. Seminář Národního památkového ústavu k problematice lidového stavitelství v Šatově u Znojma ve dnech 14. a 16. září 2005.

Dlouholetou tradici mají každoroční semináře pořádané Národním památkovým ústavem, ústředním pracovištěm v Praze a jeho příslušnými

Areal vinohradnických sklepů v Hnanicích.

územními odbornými pracovišti, podle toho, v kterém regionu se akce koná. Hlavním iniciátorem, organizátorem a dobrou duší těchto vždy dokonale připravených seminářů je PhDr. Pavel Bureš, vedoucí Oddělení vesnických sídel a lidové architektury Národního památkového ústavu v Praze, se svými spolupracovníky – především ing. Svatavou Podrazilovou či Mgr. Markétou Hanzlíkovou. Tato odborná setkání jsou třídní, jejich součástí jsou také pravidelně organizované tematické exkurze. Výstupem každého semináře je rovněž sborník, shrnující příspěvky a obrazovou dokumentaci, které byly na jednáních prezentovány. Ne jinak tomu bylo i v letošním roce, kdy se seminář, nazvaný *Vliv vinařství, chmelařství a sadařství na charakter vesnických sídel a lidových staveb (historie a současnost)*, od 14. do 16. září konal v Šatově u Znojma. Organizačně se na něm významně spolupodílelo i územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu v Brně, především prostřednictvím PhDr. Věry Kovářů a PhDr. Jana Kozdase. Zaštiťoval jej také Jihomoravský kraj, město Znojmo a obec Šatov. Seminář má mezioborový charakter, neboť se ho pravidelně účastní na sto padesát odborníků – památkářů, architektů, muzejníků, etnografů, vysokoškolských pedagogů, architektů, pracovní-

Interiér podzemní části sklepa v Hnanicích.

ků chráněných krajinných oblastí, zaměstnanců krajských a městských úřadů či zástupců ministerstva kultury. Můžeme ho bezesporu obdařit přívlastkem mezinárodní, protože účast na něm přijali také kolegové ze Slovenska a Rakouska.

Letošní téma semináře bylo zaměřeno na vliv tradičních hospodářských činností - jako je pěstování vína, chmele a ovoce - na sídlo a jeho okolí. Pro tyto specifické typy hospodaření jsou potřebné vhodné klimatické a geografické podmínky, jež poskytují určité oblasti našeho území. Provozování vinařství, pěstování chmele a ovocnářství se odráželo nejen v charakteru kulturní krajiny těchto regionů, ale i v podobě vesnických sídel či jednotlivých zemědělských usedlostí. Dané způsoby hospodaření vedly ke vzniku speciálních staveb - jednotlivých nebo i celých souborů - k osobitým úpravám usedlostí, měnily krajinný ráz obcí.

Referáty, které na tomto odborném fóru zazněly, významnou měrou přispěly k poznávání a dokumentaci uvedených dokladů lidské činnosti. Byly rozděleny do tří tematických okruhů. Nejobsáhlejší bylo téma prvního jednacího dne s názvem *Vesnice, krajina a víno*. Zaznělo zde jedenáct velmi zajímavých a inspirativních příspěvků. Jejich sérii zahájily dvě současně přední znalkyně vinohradnické problematiky na Moravě PhDr. Jitka Matuszková a PhDr. Věra Kovářů z Národního památkového ústavu v Brně. Jitka Matuszková se zaměřila na typologii vinohradnických staveb a jejich umístění v krajině, Věra Kovářů se věnovala vinohradnické kultuře na Moravě obecně, z které následně vyčlenila specifika ve vesnicích na Znojemsku. Oba materiálově obsáhlé referáty byly doplněny bohatou obrazovou dokumentací, podobně jako všechny následující příspěvky.

Odborníci z Rakouska z Bundesdenkmalamt z Vídně přiblížili problematiku vinařského stavitelství ve své zemi, a umožnili tak srovnání dokladů vinohradnické architektury obou sousedících krajin. Theodor Brückler, Prof. Dr. přiblížil vinařské stavitelství Rakouska v jeho historických a sociálně kulturních aspektech, Brigitte Faszbinder-Brückler, Dr. představila kamenné vinohradnické stavitelství v okrese Hollabrunn v Dolním Rakousku a Peter König, Hofrat Dr. phil. referoval o anonymní architektuře vína a moštu Dolního Rakouska.

Pozornost účastníků semináře upoutal svým příspěvkem PhDr. František Ledvinka z Muzea lidové architektury Českého středohoří v Zubnici. Zabýval se vinařskými stavbami v dolním Polabí, kde na Litoměřicku a Ústecku zdokumentoval a popsal přežívající a téměř zapomenuté pozůstatky a doklady dřívě mnohem rozsáhlejšího vinařského hospodářství této oblasti. PhDr. Jindřich

Noll z Památkové inspekce Ministerstva kultury České republiky seznámil přítomné s vinařským vybavením usedlostí v horních Věstonicích v roce 1976. O minulosti a budoucnosti vinohradnického hospodaření mluvil Ing. arch. Hana Urbášková, Ph.D. z Fakulty architektury Vysokého učení technického v Brně. Velmi osobitý byl i příspěvek PhDr. Jana Kozdase z Národního památkového ústavu v Brně, který si všiml formování a hodnoty pohraniční krajiny, komunikace a železnice při jihovýchodní vinařské části Národního parku Podyjí. Jiný úhel pohledu na problematiku podala také Ing. arch. Marie Tomášková, která se zaměřila na prezentaci vinařských, chmelářských a sadařských staveb formou specializovaných turistických tras.

Dovědět se nejen zajímavosti o historii pěstování vína a dějinách kláštera Louka ve Znojmě, ale i přesvědčit se o kvalitách zdejších vín mohli účastníci semináře večer v krásných prostorách této významné, ale bohužel z části zanedbané památky. Zaměstnanci společnosti Znovín Znojmo a.s., sídlící v udržovaném traktu rozlehlého areálu kláštera, provedli zájemce také jeho pozoruhodným sklepem, ukryvajícího nepřeborné množství lahví archivovaného vína.

Druhý den patřil exkurzi po vinařských obcích Znojemska se soubory vinných sklepů i jiných hodnotných vesnických památkách a s vinohrady v jejich okolí. Je obdivuhodné, jak si organizátoři dokázali a každoročně dokážou poradit s realizací exkurze pro tak velký počet osob. Přesun mezi jednotlivými lokalitami byl zajištěn objednanými autobusy. Každý z účastníků obdržel (jako u všech předcházejících akcí) písemně vypracovaný popis trasy s precizně sestavenými informacemi o historii navštíveného místa, jeho osídlení, významných památkách, architektonické a urbanistické struktuře nebo krajinných či jiných zajímavostech. Textovou část doplňovaly rovněž fotografie a kresby. Představu o půdorysu zástavby pak dávaly zmenšené kopie map stabilního katastru jednotlivých obcí. Bohatý plán terénního výjezdu zavedl účastníky semináře nejdříve do městečka Slup (dříve Čule, německy Zulb), kde si prohlédli významnou technickou památku - v pozdně renesančním stylu upravený vodní mlýn, který se poprvé připomíná počátkem 16. století. Budova patří mezi architektonicky nejpozoruhodnější objekty svého druhu u nás. Za pozornost určité stál i původně v pozdně románském slohu postavený kostel Panny Marie. V obci lze ještě dnes nalézt doklady stavění z válečného zdiva, jako

relikt dříve zde u hospodářských objektů běžné stavební techniky.

Městečko Hnanice (Gnadlersdorf) zaujalo nejvíce souborem vinohradnických sklepů v jihozápadní části obce, kde podzemní prostory sklepů vytváří poměrně komplikovaný systémem na sebe navazujících chodeb klenutých z kamene nebo cihel.

Samotné místo jednání – Šatov (Schattau) je zajímavé historickým středem obce, vinohradnickými objekty, kostelem svatého Martina s gotickou kaplí Božího hrobu a unikátní výzdobou pískovcových stěn sklepa, který v letech 1938 – 1968 dekoroval při svíče svými naivními malbami jednoruký lidový umělec Maxmilián Appetauer.

Trasa dále vedla do Nového Šaldorfu (Neu-Schallersdorf) s lokalitou vinných sklepů s lisovnými, hloubenými v místním pískovcovém podloží prostoupeném jílovými vložkami modrošedé a okrové barvy. Ty způsobují, že na stěnách spletitých chodeb zdejších sklepů se vytváří jedinečná forma plísne namodralé barvy. Podle ní se soubor šaldorfských vinohradnických staveb nazývá *Modré sklepy*.

Další architektonické památky, typická zástavba sklepů i množství drobných sakrálních objektů – kříže, boží muka a sochy světců z místního světlého pískovce, jimiž jsou obce kolem Znojma doslova posety, byly předmětem obdivu i v ostatních navštívených obcích – v Popicích (Poppitz), v Dobšicích (Klein Tesswitz) a ve Vrbovci (Urbau). Exkurzi zakončil diskusní večer ve společenském sále Obecního úřadu v Šatově s neformálními referáty Ing. arch. Blanky Tomkové z Městského úřadu v Trutnově s názvem *Setkání s hlínou ve Rtyni v Podkrkonoší* 2005, ing. arch. Vladimíry Paterové z Národního památkového ústavu v Pardubicích na téma *Lidová architektura Albánie* a ing. arch. Lubice Pinčíkové z Památkového úřadu Slovenskej republiky v Bratislavě nazvaný *Situácia ochrany pamiatkových zón ľudovej architektúry na Slovensku*.

Poslední den konání semináře byl rozdělen na další dva jednací bloky, navazující na první, věnované vinařské problematice. Dopolední příspěvky byly shrnuty pod tématické pojmenování *Vesnice, krajina, chmel*. Přinesly zajímavé informace o pěstování chmele a stavbách budovaných pro potřeby tohoto typu zemědělského hospodaření. Ing. Zdeněk Tempír, CSc. z Národního zemědělského muzea mluvil o vývoji staveb a zařízení k pěstování a sušení chmele do druhé poloviny

20. století. O chmelařství a obcích Českého stře-dohoří referovala Mgr. ing. Jana Štefaniková. Na specifické stavby – sušárny chmele - se zaměřili ve svých přednáškách PhDr. Lubomír Procházka, CSc. z Muzea vesnických staveb středního Povltaví ve Vysokém Chlumci, Mgr. Jiří Kaláb z Národního památkového ústavu v Olomouci a PhDr. Pavel Bureš z Národního památkového ústavu v Praze.

Závěrečný blok jednání – *Vesnice, krajina a sady* – se věnoval vlivu pěstování ovocných stromů, jež vždy neodmyslitelně patřily k lidskému sídlu, na zkulturování krajiny a architektonický ráz obcí. Historický pohled na danou problematiku zvolil Mgr. Karel Foud z Národního památkového ústavu v Plzni, jenž se zabýval zahradami a sady na mapách stabilních katastrů. Mgr. Olga Floriánová ze Slovákckého muzea v Uherském Hradišti si všimla toho, jak ovocnářství a sadařství ovlivňovalo charakter krajiny a architektury v podhorských oblastech Slovácka. Jakým způsobem se podepsalo sadařství na urbanistické struktuře obce Valeč v Čechách se přítomnost dovedli od Bc. Jany Horvátové a Romany Riegrové z Národního památkového ústavu v Plzni. Na fakt, že pěstování ovocných stromů a vinné révy ovlivňovalo i okolí velkých měst, se zaměřil ve svém příspěvku Mgr. Lubomír Sochor z Národního památkového ústavu v Praze.

Každoroční pořádání seminářů lidové architektury má velký význam a přínos pro všechny zájemce o problematiku lidového stavitelství u nás i v zahraničí. Dovoluje uskutečnit setkávání odborníků v daném oboru i získávání nových, někdy až překvapujících či objevných informací ze zkoumaných a dokumentovaných lokalit. Pokrývá tématicky široké spektrum problematiky lidového stavitelství, nazírá ho mezioborově, z úhlu pohledu specialistů z různých oborů – památkářů, architektů, historiků, etnografů, krajinářů a dalších. Zabývá se obecně známými projevy lidového stavitelství, jež dokáže podat nově, i těmi okrajovými, které navrací zpět do centra zájmu odborné veřejnosti. Přispívá tak k ochraně mnohých architektonicky či urbanisticky hodnotných typů staveb jinak ohrožených postupným zánikem. Velmi kladně lze hodnotit i fakt, že průběh semináře se neodehrává pouze v rovině teoretické, ale je spojen i s praktickým výjezdem a poznáváním často ojedinělých či unikátních dokladů lidového stavitelství v terénu.

V neposlední řadě je značně důležitým aspektem seminářů i jeho společenská poloha, jež

umožňuje neformální setkávání zájemců o lidové stavitelství, jejich vzájemnou výměnu zkušeností a jejich sblížení nejen po stránce pracovní, ale i té osobní, lidské. Díky za to patří především hlavnímu organizátorovi – Národnímu památkovému ústavu v Praze a jeho pracovníkům v čele s PhDr. Pavlem Burešem. Nezbyvá tedy, než si přát, aby tradice seminářů lidové architektury pokračovala a těšit se na další poznávání i milá a zajímavá setkání.

Olga Floriánová

VĚDECKÁ KONFERENCE „PŘÍNOS REGIONÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ A LITERATURY PRO NÁRODOPISNÉ BÁDÁNÍ.“

Ve dnech 20. a 21. září 2005 se v Konferenčním sále Krajského úřadu v Jihlavě sešli členové národopisné společnosti při příležitosti vědecké konference s názvem Přínos regionálních pracovníků a literatury pro národopisné bádání. Hlavními pořadateli se stala Česká národopisná společnost v Praze a Muzeum Vysočiny v Jihlavě, pod záštitou hejtmana Kraje Vysočina – RNDr. Miloše Vystřčila a prezidenta Rady vědeckých společností Praha – prof. MUDr. Iva Hány, CSc. Konferenci předcházelo Valné shromáždění ČNS, jehož zahájení a řízení konference se ujal dosavadní i znovuzvolený předseda Společnosti PhDr. Miroslav Válka, PhD. V úvodu jednání pozdravili všechny přítomné zástupkyně Kraje Vysočina dr. Matějková a za slovenskou národopisnou společnost PhDr. Hana Hlůšková, CSc. Vedle zprávy o činnosti ČNS za uplynulá léta 2003–5, zpráv komisí, byla zvolen nový výbor (M. Válka, M. Šimša, V. Jakoubčová, D. Drápala, J. Veselská, I. Vojancová, L. Landová, H. Dvořáková, A. Prudká), čestnými členy ČNS byli jmenováni dr. Jitka Staňková, Eva Urbachová a prof. Ludvík Baran. Na jednání plynule navázal se svým příspěvkem *Regionální literatura jako etnografický pramen* PhDr. Miroslav Válka, PhD. z Ústavu evropské etnologie FF MU Brno, který se zaměřil na zhodnocení významu krajové literatury, vztahu literárních vědců k novodobé historii, produkce neškolených badatelů, zmínil se o nutnosti vytváření pramenné báze, která se stává cenným fondem tradiční kultury. V závěru příspěvku se dotkl znovunastolení problematiky regionální literatury po roce 1989, její revitalizace a občanských iniciativ v regionech či lokálních prostředích. Na M. Válku

navázala PhDr. Martina Pavlicová, CSc. V příspěvku *Vesnice v „nepaměti“ času (Břestek na Uherskohradištsku a František Malík)* přiblížila obec Břestek na Uherskohradištsku a osobnost Františka Malíka. V úvodu přítomné posluchače seznámila s vnitřním životem obce, ležící v Chříbech, která je z národopisného hlediska přechodovou oblastí, s její spádovostí s vlivy vyplývajícími ze zámeckého prostředí, z přiřazení k buchlovické farnosti. Hlavní pozornost byla však zaměřena na osobnost zdejšího nadšence a organizátora, který se věnuje nejen aktivitám vedoucím k poznávání historie obce, k vlastním kořenům, které ozřejmuje vydáváním drobných tisků v soukromé edici „...ať to víte taky“, ale přichází i s originálními náměty pro nové iniciativy. PhDr. Věra Thořová, CSc. z Etnologického ústavu AV ČR Praha soustředila pozornost na *Podíl regionálních sběratelů na vybudování písňových fondů v Čechách*. Vzpomenula vlastenecké nadšení inteligence před vlastní Národopisnou výstavou československou, díky níž se podařilo zachránit velké duchovní bohatství. Přiblížila na sedmadvacet sbírek, které NM v Praze spravuje, konkrétně se zmínila o řadě krajinských muzeí i sbírek v soukromém držení, jejichž majitelé se rozhodli sbírky poskytnout této instituci. V závěru věnovala prostor pozůstalostem anonymních regionálních sběratelů, sběratelů z řad venkovských učitelů, jimž vděčíme za uchování a záchranu tohoto duchovního dědictví a podotkla, že nelze podcenit získávání finančních prostředků k jejich nákupům. PhDr. Dana Motyčková, CSc. a PhDr. Kateřina Sedlická z téže instituce věnovaly pozornost *Podílu regionálních architektů a fotografů na zaměřovací akci České akademie věd a umění*. Promítly zde a slovně doprovodily obsáhlý fond zaměřovací akce na Valašsku, probíhající v letech 1941 – 1943 ve dvou zaměřovacích skupinách architektů a studentů architektury. Sbírkou je vynikajícím pramenem a studijním materiálem, který obsahuje kótované skice, fotografie, technické výkresy, kresby i akvarely exteriérů, interiérů, krajin, ale i portrétní studie místních obyvatel vybraných obcí Valašska. PhDr. Naďa Valášková, CSc. přiblížila Českou minoritu na Ukrajině a jejich národopis. O volyňských Čechách jsme do roku 1989 mohli dovídat velmi sporadicky. Velký zájem vzbudila mluva českých reemigrantů po Černobylu. Společně s jejich písněmi se stala studijním materiálem v nových sociokulturních podmínkách. Mgr. David Papajík, PhD.

z Univerzity Palackého v Olomouci přiblížil *Regionálně-historické bádání na Olomoucku po roce 1989*. I zde se vrátil k období kolem poloviny 19. století, kdy bylo regionální historické bádání pěstováno s velkým zájmem. Paměti obcí jsou podle něj smyslem identifikace vlastních obyvatel. Přiblížil dva projekty k regionálním dějinám na Olomoucku, z nichž první v letech 1995–2000 zpracovávali populárně naučnou formou zdejší nadšenci, v roce 1999 byl zahájen druhý projekt k regionálním dějinám, na němž participuje olomoucká pedagogická fakulta. Projekt doporučil jako inspiraci pro další města u nás. PhDr. Hana Hlůšková, CSc. z Katedry etnologie a kulturní antropologie FF UK v Bratislavě se zaobírala *Pověstí v regionální literatuře na Slovensku*. Zmínila význam a hodnotu výzkumů folkloristů, které ukázaly, že literární zpracování pověstí podchycuje všechny projevy lidové kultury. Na konkrétních případech ozřejmila tvorbu nadšenců, učitelů, kněží, kteří se bádáním o lidové slovesnosti zabývali neprofesionálně, se snahou o výklad slovenských dějin, často s povyšováním vlastního výkladu do národní polohy. Seznámila nás rovněž s hojnou tvorbou po roce 1989, jež přináší řadu publikací různých úrovní a přiblížila systematickou práci Matice slovenské v Martině, jež vydává regionálně zaměřené tituly. PhDr. Antonín Satke, CSc., nastolil otázku zda *Je vzájemné ovlivňování ústní lidové slovesnosti a literatury ještě dnes aktuální jako tvůrčí přínos nebo již jen jako pomocný činitel?* A na něj navázaly kolegyně z Etnografického ústavu AV v Brně PhDr. Jana Pospíšilová, jež shrnula *Slezský folklor ve vědeckém díle Antonína Satka* a Mgr. Andrea Zobačová nás seznámila s *Regionálním výzkumem Oldřicha Sirovátky*. Úterní blok uzavřel příspěvek Mgr. Jiřího Šmerala z Katedry historie FF UP v Olomouci, pojednávající o *Regionální historiografii Hřebečska*. První den konference byl příjemně zhodnocen exkurzí do nedaleké obce Polná s návštěvou zdejší synagogy, staré školy, kostela, nové expozice Muzea Vysočiny na hradě a večer byl završen kulturním vstupem souboru Vysočan z Jihlavy.

Druhý den konference byl věnován konkrétním osobnostem a jejich významu v daných regionech. Třetí pracovní blok zahájil PhDr. Josef Jančář, CSc. z Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici s příspěvkem *František Kretz a jeho podíl na moravském bádání přelomu 19. a 20. století*. Přiblížil roli absolventů učitelských ústavů po jejich příchodu do venkovského prostředí, kde

mimo jiné rozvíjeli i výrazné sběratelské aktivity. Vedle F. Kretze zmínil Josefa Hodka, Bedřicha Beneše Buchlovana, Josefa Šterba a Karla Jaroslava Obrátla. Dědictví učitelských osobností a jejich sběratelské dílo označil za dopusud nedocenené. Uherskohradištskou sekci doplnily etnografky Slováckého muzea v Uherském Hradišti – PhDr. Ludmila Tarcalová ozřejmila *Život na Slovácku v díle Františka Zýbala*. Zamýšlela především nad některými jím popisovanými okamžiky života rodinného i výročního cyklu. Jeho barvitý a sugestivní projev detailních situací s řadou atributů stále může sloužit jako dobrý pramen a zdroj poučení pro odborníky. Na Uherskobrodsko jsme se přenesli v příspěvku Mgr. Marty Kondrové – *Práce Josefa Kukulky jako historický a etnografický pramen k vývoji Uherskobrodka*. Přiblížila široký záběr rodáka z Vlčnova, nadšence, který se stal nepřehlédnutelnou osobností a významným vlastivědným badatelem. Svou prací ovlivňoval nejen kulturní dění v obci, ale rozsáhlou publikační činností stále přispívá k poznání regionu. Výraznou osobností Uherskohradištska se zabývala PhDr. Romana Habartová. *Malovaný kraj Fanka Jilka* přiblížila slovně i fotodokumentací v jeho autobiografii, prozaických pracích, publikační činnosti, předně v časopise *Malovaný kraj* i v jeho kulturních iniciativách v regionu. PhDr. Miloš Melzer, CSc. z Šumperku v příspěvku *Jan R. Bečák a jeho význam pro národopis Hané a Valaška* nastínil jeho život a dílo, návrat zpět na Hanou, kde se mu podařilo svými schopnostmi přimět ke spolupráci řadu generačně starších osobností. R. Bečáka označil jako nositele vytříbených životních hodnot. PhDr. Alena Prudká z Muzea JV Moravy ve Zlíně se zabývala písemnou pozůstalostí Muzea Prostějovska i materiály v rodinném držení, jež posloužily ke zpracování příspěvku *Sběratelská činnost učitele Jana Zbořila*. Podařilo se jí vykreslit učitele, sběratele, výtečného kreslíře i aktivního účastníka kulturního života. Bohatá fotodokumentace ilustrovala jeho široký zájem o kroje, úvazy šátků, jejich funkci i ve vztahu k jejich nositelům. Mgr. Jiřina Veselská z Valašského muzea v přírodě z Rožnova pod Radhoštěm ze zaměřila na *Podíl Jaroslava Ludvíka Mikoláše na dokumentaci lidové kultury*, jejíž jevy zaznamenával jako nenahraditelné doklady našeho života. Přesto, že si jej přisvojuje řada oborů, patří k osobnostem, jemuž by patřila významnější pozornost. Mgr. Jaroslav Dvořák z Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku nastínil zajímavou a rozporuplnou osobnost, již byl *Bedřich Fišer, vlastivědný*

pracovník, sběratel a kronikář z Bašky, jež se snažil o vydání kroniky vlastního rodu i dějin obce na Frýdecko-Místecku. PhDr. Jan Krba z Valašského Meziříčí nazval svůj příspěvek *Joža Ország Vranecký (mladší) a národopis*. Věnoval prostor osobním vzpomínkám na tohoto znalce praktického života na Valašsku, který pocházel z rodiny bytostně spjaté s valašskou lidovou kulturou, především s hudbou, lidovými nástroji, tradiční výrobou a řemeslem, jež měl hluboký podíl na vlastní profesní orientaci dr. Krby. PhDr. Lenka Nováková z Etnografického ústavu MZM v Brně se zaměřila na *Podíl Elišky Machové na národopisných aktivitách Vesny*. Společně se zajímavou projekcí fotografií ji představila se všemi životními osudy jako krásnou, vzdělanou, emancipovanou ženu a velkou propagátorku lidové kultury. Tematicky na tento příspěvek navázala kolegyně PhDr. Alena Kalinová, CSc., která se zaměřila na *Spolupráci regionálních pracovníků se spolkem Vesna a Františka Kretze*. I když je dnes odborné veřejnosti obecně známou osobností, opět se podařilo doplnit mozaiku jeho životních osudů a najít souvislosti právě s Eliškou Machovou. F. Kretz na ni životně zapůsobil a navázal s ní hlubší přátelský vztah. Přes jeho brzké ukončení ji ovlivnil buditelským a učitelským poznáním, jež ji vedlo k systematickému studiu lidové kultury. Mgr. Jan Kuča z Ústavu slavistiky FF MU v Brně přiblížil osobnost Vlasty Pittnerové, autorky beletrie, populární v prvních desetiletích 20. století. Vedle románů z lidového prostředí soustředila zájem také na zachycení života lidu v oblasti žďárských vrchů. V drobných článkách popisovala např. život řemeslníků, horácký kroj, zdejší stavby i zvyky. Články však vycházely často jako součást různých drobných tiskovin a kalendářů, proto jsou současným badatelům obtížně dostupné. Z významnějších statí je třeba jmenovat zejména kapitulu o lidovém kroji na Horácku v monografii *Národopisná výstava československá 1895*. PhDr. Helena Nováková z Muzea Vysočiny v Pelhřimově přednesla referát *Vlastivědný sborník českého jihovýchodu a jeho spolupracovníci*. Připomněla, že tento sborník vycházel z Pelhřimově v letech 1910–1921 a zvláště v prvních letech se zaměřoval na témata z oblasti lidové kultury, zejména folkloru. Autory příspěvků byli většinou středoškolská učitelé, kteří pro sběr folklorního materiálu využívali především svých studentů. Dařilo se jim tak shromážďovat a publikovat poměrně značné množství zajímavého etnografického materiálu. Z neaktivnějších autorů lze

jmenovat např. Ferdinanda Pakostu. Středem zájmu Heleny Šenfeldové, prom. hist. z Prahy se stal *Josef Kopáč, budovatel muzea v Humpolci*. Středoškolský učitel z Humpolce patřil k významným organizátorům přelomu 19. a 20. století na poli krajinářského muzejnictví na Vysočině. Po vzoru muzea v Čáslavi založil v Humpolci muzejní spolek a posléze muzeum. Byl aktivním a pilným sběratelem materiálu z lidového prostředí. Mezi svými žáky organizoval dotazníkové akce a cenné jsou i jeho dokumentační fotografie, zachycující lidový oděv a kresby – vzorníky výšivek. Soňa Bezdíčková, Bc. a PhDr. Radim Urbánek z Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě přiblížili osobnost *Vratislava Votrubecha – výjimečného dokumentátora lidových staveb a oděvu na konci 19. století*. Zařadili jej do skupiny národopisců – pedagogů (učil na gymnáziu ve Vysokém Mýtě). Jeho přínos spatřují díky jedinečnosti fotografických záběrů - lidových staveb, zejména interiérů - na poli dokumentačním, kde pro dosažení přesnosti fotografií zpětně překresloval a zachycoval neopakovatelné a cenné detaily. Přínosná je také jeho kresebná dokumentace lidového oděvu, zejména výšivek.

Mgr. Petra Mertová z Technického muzea v Brně v příspěvku *Národopisci Orlických hor* vzpomenula významné dokumentátory lidové kultury této oblasti. Kateřina Podzimková z Ústavu historie a muzeologie Slezské univerzity v Opavě ve studii *Dokumentace lidové architektury v díle Josefa Korejze-Blatinského* zajímavě přiblížila osobnost podivína, který dokumentoval stavitelství, tradiční rukodělnou výrobu a další prvky lidové kultury. Závěr konference byl vyhrazen příspěvkům PhDr. Jana Štovička ze Státního okresního archivu Praha-východ – *Karel Rozum – národopisec Podřipska na počátku 20. století* a Mgr. Karla Kellera z Třebíče – *Vojenská tradice jako etnologická kategorie v regionálních podmínkách*.

Všichni přítomní ocenili kulturní zázemí a pohostinnost Kraje Vysočina a poděkování si zaslouží všichni organizátoři z řad ČNS v Praze a z Muzea vysočiny v Jihlavě, díky nimž probíhala dvoudenní konference v tvůrčí atmosféře. Třicet zařazených referátů je svědectvím toho, že vybrané téma, zabývající se přínosem regionálních pracovníků a literatury pro národopisné bádání, nebylo zvoleno náhodou a zmíněným a často zapomenutým osobnostem místního či regionálního významu dlužíme obšírnější pozornost. Příspěvky zazněly ve zkrácené verzi a časová tiseň rovněž

nedovolila rozvinout často veľmi zaujímavé a podnietné diskusní príspevky, ktoré budú v plnom rozsahu zařazený do stejnojmenného sborníku.

Romana Habartová

MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA – ZVYKY A OBYČEJE SOCIOPROFESNÍCH SKUPIN

V dňoch 9.–10. novembra 2005 sa konala v konferenčných priestoroch hotela v Buchloviciach medzinárodná vedecká konferencia, ktorú spoločne zorganizovali Mezinárodní komise pro studium lidové kultury v Karpatech, Karpatologická komise pro lidové obyčaje, Česká národopisná společnost – sekce pro lidové obyčaje a Slovákcké muzeum v Uherském Hradišti. Téma konferencie bola mimoriadne príťažlivá pre celý karpatský región *Zvyky a obyčaje socioprofesionálních skupin*. Na konferencii sa zúčastnili poprední odborníci, ktorí sa venujú skúmanej problematike v akademických, univerzitných a muzeálnych pracoviskách v Českej a Slovenskej republike.

Úvodné slovo predniesla a ciele podujatia vytýčila hlavná organizátorka a moderátorka vedeckej konferencie *L. Tarcalová*. Počas dvojdnového rokovania odznelo takmer tridsať podnetných referátov. Podujatie malo vyslovene pracovný charakter a zaujímavú formu, pretože každý z referentov musel, hneď po prednesení svojho príspevku, čeliť početným otázkam. Diskusia k jednotlivým príspevkom bola bohatá, konštruktívna a odrážala hlboké znalosti skúmanej problematiky, ako aj ich záujem o príspevky kolegov. Cieľom otázok bolo objasnenie, prípadne doplnenie obsahu príspevkov, čo sa za spolupráce s autormi podarilo a rokovanie konferencie výrazne obohatilo.

S úvodným referátom vystúpila *K. Jakubíková*, ktorá sa zamerala na charakterizáciu obyčajou a ich vplyvu na sociálny status. *M. Šimša* vo svojom príspevku rozoberal zvyky a obyčaje zo sociologického hľadiska. Príspevok *B. Beneša* je venovaný štruktúre profesionálnych skupín a ich obyčajou. Životu duchovného na tradičnej dedine sa venovala *L. Tarcalová*, pohrebné obyčaje skúmala *M. Kondrová* a konceptom slobodnej mládeže sa zaoberala *A. Navrátilová*. *Postavenie prespanky v ľudovej tradícii Ukrajincov* spracovala *N. Var-*

cholová. Pohľad socioprofesionálnych skupín na dožinky vo svojom príspevku ponúkla *E. Večerková*, podporu vinárov formou recesistického združenia komentovala *J. Matuzsková* a agrárnym zvykom a obyčajou Ukrajincov sa venoval príspevok *J. Varchola*. *M. Chlebana* predniesol referát, v ktorom hodnotil zvyky karpatských pastierov.

Veľký priestor dostali príspevky zamerané na zvyky a obyčaje dobrovoľných hasičských zborov. Komplexný pohľad na ich profesionálne zvyky ponúkol v obsiahlom a veľmi podnetnom príspevku *K. Pavlíščík*, na ktorého nadviazali referátmi *M. Palowská*, ktorá skúmala činnosť Sboru dobrovoľných hasičov v Ostravě–Muglinově a *A. Hřčková*, ktorá sa venovala Sboru dobrovoľných hasičov v Štramberku. Rovnako veľký priestor mali aj náboženské zvyky a obyčaje. *K. Brožovičová* predniesla príspevok o úlohe púti v živote obyvateľov obce Radějov. *K. Nádaská* – *Zajicová* analyzovala zvyky a obyčaje pútnickej skupiny pri púti Muráň–Levoča, *V. Sedláková* sa venovala púťami v okolí Levoče a *J. Tichá* rozoberala význam náboženských spolkov, osobitne Rúžencového bratstva, v sociálnej a duchovnej kultúre malého mesta. Zvykmi, obyčajami a sociálnym postavením školákov a učiteľov sa zaoberali *Z. Škovierová* a *K. Janas*. Rovnakej problematike pri učňoch a tovarišoch sa venovala *R. Habartová*. Úlohu zvykov a obyčajou pri stavebných profesiách spracovala *V. Kovářů*, u hrnciarov *V. Jířiková*, u mlynárov *P. Kalábová* a u pilinkárov *V. Michalička*.

Výsledky konferencie splnili vytýčené ciele a všetci účastníci, ako aj laická verejnosť, sa už tešia na pripravovaný konferenčný zborník, v ktorom budú prednesené príspevky publikované.

Keďže medzinárodná konferencia v Buchloviciach patrí medzi tradičné stretnutia českých a slovenských etnológov, bol prijatý aj cieľ nasledujúcej konferencie. Výskum zúčastnených odborníkov bude zameraný na taktiež mimoriadne príťažlivú problematiku – *dary a obdarovávanie*. Je to problematika takmer nepreskúmaná, a preto sa už teraz môžeme tešiť na výstupy z najbližšej konferencie, ktorá sa uskutoční o dva roky.

Záverom treba pripomenúť, že súčasťou medzinárodnej vedeckej konferencie bol bohatý kultúrny a spoločenský program – prehliadka zámku v Buchloviciach a spoločenské posedenie v konferenčných priestoroch hotela.

Karol Janas